

10.2.2017

ONTWERPVERSLAG

met aanbevelingen aan de Commissie betreffende gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht in de EU (2015/2084(INL))

Commissie juridische zaken

Rapporteur voor advies: Emil Radev

(Initiatief – Artikel 46 van het Reglement)

INHOUD

	Blz.
ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT	3
BIJLAGE BIJ DE ONTWERPRESOLUTIE: AANBEVELINGEN VOOR EEN RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD BETREFFENDE GEMEENSCHAPPELIJKE MINIMUMNORMEN VOOR BURGERLIJK PROCESRECHT IN DE EU	11
TOELICHTING	37

ONTWERPRESOLUTIE VAN HET EUROPEES PARLEMENT

met aanbevelingen aan de Commissie betreffende gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht in de EU (2015/2084(INL))

Het Europees Parlement,

- gezien artikel 225 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU),
- gezien artikel 67, lid 4, VWEU en artikel 81, lid 2, VWEU,
- gezien artikel 19, lid 1, van het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU) en artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (het Handvest),
- gezien artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (het EVRM) en de relevante jurisprudentie van het EHRM,
- gezien het werkdocument over invoering van gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht in de Europese Unie – de rechtsgrondslag¹,
- gezien het onderzoek naar de beoordeling van de Europese toegevoegde waarde, uitgevoerd door de afdeling Europese toegevoegde waarde van de onderzoeksdiensten van het Europees Parlement (EPRS) getiteld "Common minimum standards of civil procedure"²,
- gezien de diepgaande analyse door de Onderzoeksdienst van de leden van het EPRS getiteld "Europeanisation of civil procedure: towards common minimum standards?"³,
- gezien de diepgaande analyse van het directoraat-generaal Intern Beleid "Harmonized rules and minimum standards in the European law of civil procedure"⁴,
- gezien het ontwerp van het European Law Institute (ELI) en het Internationaal Instituut voor de eenmaking van het privaatrecht (Unidroit) getiteld "From Transnational Principles to European Rules of Civil Procedure",
- gezien de "Principles of Transnational Civil Procedure" van het Amerikaans rechtsinstituut (ALI) en Unidroit⁵,
- gezien de "Study on the approximation of the laws and rules of the Member States concerning certain aspects of the procedure for civil litigation", het zogenoemde

---

¹ PE 572.853, december 2015.

² PE 581.385, juni 2016.

³ PE 559.499, juni 2015.

⁴ PE 556.971, juni 2016.

⁵ *Uniform Law Review*, 2004(4).

verslag-Storme¹,

- gezien de eerste bepalingen voor het Reglement van het eengemaakt octrooigerecht,
- gezien het Europese acquis op het gebied van justitiële samenwerking in burgerzaken,
- gezien de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU) betreffende de beginselen van nationale procedurele autonomie en effectieve rechterlijke bescherming²,
- gezien het EU-scorebord voor justitie van 2016,
- gezien *CEPEJ Studies* nr. 23 over "European judicial systems: efficiency and quality of justice" van 2016,
- gezien de "beginselen inzake gerechtelijke opleiding" van het EJTN van 2016³,
- gezien zijn resolutie van 2 april 2014 over de tussentijdse herziening van het programma van Stockholm⁴,
- gezien de artikelen 46 en 52 van zijn Reglement,
- gezien het verslag van de Commissie juridische zaken (A8-0000/2017),

Rechtspraak van het HvJ-EU betreffende nationale procedurele autonomie en doeltreffende rechterlijke bescherming

- A. overwegende dat volgens de vaste jurisprudentie van het HvJ-EU betreffende het beginsel van procedurele autonomie, de lidstaten, wanneer er geen EU-regels zijn over de procedurele aspecten van een geschil in verband met het EU-recht, verantwoordelijk zijn voor het bepalen van de rechtbanken die rechtsbevoegdheid hebben en voor het vaststellen volgens welke procedureregels de rechten van de Unie worden beschermd;
- B. overwegende dat volgens dezelfde jurisprudentie de nationale prioriteit voor procedurele regels onderworpen is aan twee belangrijke voorwaarden: nationale procedurele regels mogen niet ongunstiger zijn wanneer ze worden toegepast op geschillen in verband met het EU-recht dan wanneer ze worden toegepast op soortgelijke vorderingen van binnenlandse aard (het gelijkwaardigheidsbeginsel) en ze mogen niet zodanig worden ingekaderd dat zij de uitoefening van rechten en verplichtingen van de Unie in de praktijk onmogelijk of uiterst moeilijk maken (het doeltreffendheidsbeginsel);

---

¹ M. Storme, *Study on the approximation of the laws and rules of the Member States concerning certain aspects of the procedure for civil litigation* (eindverslag, Dordrecht, 1994).

² Zie onder meer het arrest van 16 december 1976, Comet BV/Produktschap voor Siergewassen, 45/76, ECLI:EU:C:1976:191 en het arrest van 15 mei 1986, Marguerite Johnston/Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary, 222/84, ECLI:EU:C:1986:206.

³ Ook online toegankelijk op:

http://www.ejtn.eu/PageFiles/15756/Judicial%20Training%20Principles_NL.pdf

⁴ Aangenomen teksten, P7_TA(2014)0276.

- C. overwegende dat bij afwezigheid van bepalingen van de Unie die procedurele regels harmoniseren, de voorrang van de lidstaten om procedurele regels te verstrekken voor de handhaving van rechten van de Unie niet wordt uitgebreid naar de invoering van nieuwe maatregelen in nationale wettelijke rechtsorden om de toepasbaarheid van het recht van de EU te verzekeren¹;

Het Handvest

- D. overwegende dat het recht op een onpartijdig gerecht, zoals vastgelegd in artikel 47 van het Handvest en in artikel 6 van het EVRM, een van de basisgaranties van de rechtsstaat en de democratie vormt;
- E. overwegende dat ondanks het feit dat artikel 47 van het Handvest bindend is en artikel 6 EVRM een algemeen beginsel van het EU-recht vormt, het niveau van bescherming van het recht op een onpartijdig gerecht in het burgerlijk procesrecht, en in het bijzonder het evenwicht tussen de rechten van de eiser op toegang tot de rechter en de rechten van de verweerder op verdediging, niet geharmoniseerd is binnen de EU;
- F. overwegende dat het recht op een onpartijdig gerecht evenwel als grondrecht wordt bekrachtigd door diverse procedurele secundaire wetgevende maatregelen van de EU, met inbegrip van de verordening inzake geringe vorderingen², de richtlijn rechtsbijstand³, de aanbeveling inzake collectieve vorderingen⁴, de richtlijn inzake bescherming van de consumentenbelangen⁵ en de richtlijn inbreuken op het mededingingsrecht⁶;

Het EU-acquis betreffende justitiële samenwerking in burgerlijke zaken

- G. overwegende dat het EU-recht in toenemende mate kwesties van burgerlijk procesrecht

---

¹ Zie onder meer het arrest van 13 maart 2007, Unibet (London) Ltd en Unibet (International) Ltd/Justitiekanslern, C-432/05, ECLI:EU:C:2007:163.

² Verordening (EG) nr. 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen (PB L 199 van 31.7.2007, blz. 1).

³ Richtlijn 2002/8/EG van de Raad van 27 januari 2003 tot verbetering van de toegang tot de rechter bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen (PB L 26 van 31.1.2003, blz. 41).

⁴ Aanbeveling van de Commissie van 11 juni 2013 over gemeenschappelijke beginselen voor mechanismen voor collectieve vorderingen tot staking en tot schadevergoeding in de lidstaten betreffende schendingen van aan het EU-recht ontleende rechten, PB L 201 van 26.7.2013, blz. 60.

⁵ Richtlijn 2009/22/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 april 2009 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen (PB L 110 van 1.5.2009, blz. 30).

⁶ Richtlijn 2014/104/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 november 2014 betreffende bepaalde regels voor schadevorderingen volgens nationaal recht wegens inbreuken op de bepalingen van het mededingingsrecht van de lidstaten en van de Europese Unie (PB L 349 van 5.12.2014, blz. 1).

behandelt, niet alleen horizontaal, zoals met optionele instrumenten¹, maar ook sectorspecifiek, binnen verschillende beleidsgebieden, zoals intellectuele eigendom², consumentenbescherming³ of, recentelijk, mededingingsrecht⁴;

- H. overwegende dat de versnippering van de procedurele harmonisatie op EU-niveau meermaals is gehegeld en de totstandkoming van een dergelijk sectorspecifiek burgerlijk procesrecht in de EU schadelijk is voor de coherentie van zowel binnenlandse stelsels van burgerlijk procesrecht als de diverse EU-instrumenten;
- I. overwegende dat de voorgestelde richtlijn tot doel heeft een kader voor klachten over burgerlijk procesrecht op te stellen door bestaande EU-regels van burgerlijk procesrecht te systematiseren en het toepassingsgebied ervan uit te breiden naar alle kwesties die binnen het toepassingsgebied van het EU-recht vallen;

Rechtsgrondslag van het voorstel

- J. overwegende dat binnen het huidige verdragskader de rechtsgrondslag voor harmonisering van burgerlijk procesrecht wordt geboden in Titel V VWEU, de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht;
- K. overwegende dat krachtens artikel 67, lid 4, VWEU de EU de toegang tot de rechter moet vergemakkelijken, met name door het beginsel van wederzijdse erkenning van gerechtelijke en buitengerechtelijke beslissingen in burgerlijke zaken, zoals nader beschreven in artikel 81 VWEU;

Wederzijds vertrouwen in de Europese justitiële ruimte

- L. overwegende dat het vrije verkeer van gerechtelijke beslissingen samenhangt met de noodzaak van een voldoende mate van vertrouwen tussen de justitiële autoriteiten van de verschillende lidstaten, vooral inzake het niveau van bescherming van de procedurele rechten;
- M. overwegende dat het beginsel van wederzijds vertrouwen kan zorgen voor meer rechtszekerheid, waardoor burgers en ondernemers in de Unie voldoende stabiliteit en voorspelbaarheid wordt geboden;
- N. overwegende dat een stelsel van gemeenschappelijke minimumnormen in de EU in de vorm van beginselen en regels een eerste stap zou zijn naar convergentie van nationale

---

¹ Zie in verband hiermee de Europese procedure voor geringe vorderingen (zie voetnoot 2 hierboven) en de verordening betreffende het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen (Verordening (EU) nr. 655/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 tot vaststelling van een procedure betreffende het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen om de grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen in burgerlijke en handelszaken te vergemakkelijken (PB L 189, 27.6.2014, blz. 59)).

² Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten (PB L 157 van 30.4.2004, blz. 45).

³ Zie voetnoot 5 bij overweging F hierboven.

⁴ Zie voetnoot 6 bij overweging F hierboven.

regelgeving op het punt van burgerlijk procesrecht, waardoor evenwicht wordt bereikt tussen de grondrechten van de procederende partijen, omwille van vol wederzijds vertrouwen tussen de rechterlijke organisaties in de lidstaten;

- O. overwegende dat het bestaan van procedurele waarborgen voor de efficiëntie en doeltreffendheid van burgerrechtelijke procedures en de gelijke behandeling van de partijen wenselijk is om te zorgen voor wederzijds vertrouwen;
- P. overwegende dat de oprichting van een dergelijk stelsel van gemeenschappelijke minimumnormen ook een minimumniveau van kwaliteit van burgerrechtelijke procedures binnen de hele Unie zou waarborgen, wat zou bijdragen aan de versterking van het wederzijds vertrouwen tussen rechterlijke machten, maar ook aan de vlottere werking van de interne markt, aangezien de procedurele verschillen tussen lidstaten mogelijk de handel kunnen verstoren en ondernemers of consumenten kunnen ontmoedigen om hun rechten van de interne markt uit te oefenen;

Andere overwegingen

- Q. overwegende dat de onderlinge aanpassing van procedurele stelsels in de EU noodzakelijk is; overwegende dat de voorgestelde richtlijn is bedoeld als eerste stap in het proces van verdere harmonisatie en convergentie van de burgerrechtstelsels van de lidstaten en van de oprichting van een EU-code inzake de burgerlijke procedure op de lange termijn;
- R. overwegende dat de voorgestelde richtlijn de rechterlijke organisatie van de lidstaten of de belangrijkste kenmerken van de wijze waarop het burgerrechtelijke proces worden gevoerd niet aantast;
- S. overwegende dat het dan ook van het allergrootste belang is om wetgeving goed te keuren die voorziet in de aanneming van gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht in de EU;

* * *

Rechtspraak van het HvJ-EU betreffende nationale procedurele autonomie en doeltreffende rechterlijke bescherming

1. neemt kennis van de centrale rol die het Hof van Justitie heeft gespeeld bij de opstelling van de grondslagen van het burgerlijk procesrecht in de EU, door duidelijk te maken wat het burgerlijk procesrecht betekent voor het EU-rechtstelsel;
2. benadrukt evenwel dat, hoewel een aantal procedurele normen die nu zijn aanvaard als onderdeel van het procedurele stelsel van de EU zijn ingebed in de rechtspraak van het HvJ-EU, de bijdrage van het HvJ-EU uiteindelijk moet worden gezien in de interpretatie en niet zozeer in het opstellen van normen;
3. benadrukt dan ook dat de ruime ervaring van het HvJ-EU inzake evaluatie van corrigerende en procedureregels en de compromissen en de concurrerende waarden die het HvJ-EU nastreeft, erg leerzaam is en dat hiermee rekening moet worden gehouden bij de invoering van een horizontaal overkoepelend instrument van wetgevende aard

met gemeenschappelijke normen voor burgerlijk procesrecht;

Het Handvest

4. benadrukt dat, met het oog op een eerlijk proces en toegang tot de rechter, samenwerkingsnetwerken en databanken die justitiële samenwerking en uitwisseling van informatie vergroten, behouden moeten blijven en verder moeten worden uitgebreid;
5. is dan ook zeer ingenomen met de ontwikkelingen op het gebied van e-justitie, en meer bepaald over de oprichting van het Europees justitieel netwerk en van het Europese e-justitieportaal, dat een onestopshop moet worden op het gebied van justitie in de EU;

Het EU-acquis betreffende justitiële samenwerking in burgerlijke zaken

6. roept de Commissie ook op na te gaan of bijkomende maatregelen voor de consolidatie en versterking van een horizontale aanpak van de private handhaving van rechten die onder het EU-recht zijn toegekend moeten worden voorgesteld en of de hierbij voorgestelde gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht kunnen worden gezien als bevordering en verzekering van een dergelijk horizontaal paradigma;
7. herhaalt dat de systematische verzameling van statistische gegevens over de toepassing en prestatie van bestaande EU-instrumenten op het gebied van justitiële samenwerking in burgerzaken van het aller grootste belang is;
8. nodigt de Commissie in dit verband uit te beoordelen of bijkomende tenuitvoerleggingsmaatregelen door de lidstaten zouden kunnen bijdragen aan de daadwerkelijke toepassing van op zichzelf staande EU-procedures en beweert dat met het oog hierop een stevig en systematisch toezichtsproces vanwege de Commissie moet worden ingevoerd;

Rechtsgrondslag van het voorstel

9. stelt vast dat artikel 114 VWEU werd gebruikt om een aantal vorderingen van de Unie met procedurele gevolgen goed te keuren; merkt evenwel op dat artikel 81 VWEU voorziet in de goedkeuring van maatregelen op het gebied van de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen, met name wanneer dat nodig is voor de goede werking van de interne markt; is dan ook van mening dat artikel 81 VWEU de gepaste rechtsgrondslag vormt voor het voorgestelde wetgevingsinstrument;
10. beweert dat het begrip "grensoverschrijdende *gevolgen*" in de tekst van artikel 81 VWEU betreffende de goedkeuring van maatregelen inzake justitiële samenwerking in burgerzaken ruimer moet worden gezien en dus niet mag worden beschouwd als synoniem van "grensoverschrijdend *proces*";
11. benadrukt dat de huidige interpretatie van "zaken met grensoverschrijdende gevolgen" vrij beperkt is en leidt tot de opstelling van twee soorten wetgeving en twee categorieën procespartijen, wat zou kunnen leiden tot meer problemen en onnodige complicaties; benadrukt dan ook dat het begrip ruimer moet worden geïnterpreteerd;

12. benadrukt in dit verband dat de hierbij voorgestelde gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht zouden leiden tot meer efficiëntie als de lidstaten hun toepassingsgebied niet alleen zouden uitbreiden naar kwesties die binnen het toepassingsgebied van het EU-recht vallen, maar ook in het algemeen naar zowel grensoverschrijdende als louter binnenlandse zaken;

Wederzijds vertrouwen in de Europese justitiële ruimte

13. stelt vast dat de belangrijkste activiteiten van de EU in de Europese rechtsruimte op het gebied van burgerzaken verband houden met de invoering van instrumenten betreffende rechtsbevoegdheid, aanhangigheid en de grensoverschrijdende handhaving van beslissingen;
14. benadrukt dat het vrije verkeer van beslissingen het wederzijdse vertrouwen tussen de nationale rechterlijke machten heeft doen toenemen;
15. benadrukt in dit verband dat wederzijds vertrouwen een complex begrip is en dat er veel factoren meespelen bij het opbouwen van dat vertrouwen, zoals justitiële opleiding, grensoverschrijdende justitiële samenwerking en uitwisseling van ervaringen en goede werkwijzen tussen rechters;
16. is dan ook verheugd over de negen beginselen van justitiële opleiding die EJTN op zijn algemene vergadering van 2016 heeft goedgekeurd, aangezien zij een gemeenschappelijke basis en een gemeenschappelijk kader vormen voor zowel justitiële als juridische opleidingsinstellingen in Europa;
17. beweert evenwel dat, vanuit strikt juridisch oogpunt, wederzijds vertrouwen ten minste veronderstelt dat nationale rechterlijke machten in de EU ervan uitgaan dat in elkaars procedures – zowel in theorie als in de praktijk – eerlijke burgerrechtelijke procedures worden gewaarborgd;
18. wijst er dan ook op dat de opstelling van systematische minimumnormen voor burgerlijk procesrecht in de EU in de vorm van een grensoverschrijdende horizontale richtlijn zou leiden tot een groter wederzijds vertrouwen tussen rechterlijke machten in de EU en zou zorgen voor een gezamenlijk evenwicht van procedurele grondrechten voor burgerzaken in de hele EU;

Gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht

19. benadrukt dat doeltreffende stelsels van burgerlijk procesrecht een essentiële rol spelen in het behoud van de rechtsstaat en de grondwaarden van de EU. onderstreept dat deze ook een absolute voorwaarde zijn voor duurzame investeringen en een klimaat dat gunstig is voor ondernemers en consumenten;
20. is van mening dat er een duidelijke behoefte is aan wetgeving die voorziet in een geheel van procedurele normen die van toepassing zijn op burgerrechtelijke procedures en roept de Commissie op voortgang te maken met haar actieplan voor de tenuitvoerlegging van het programma van Stockholm;

21. verzoekt de Commissie daarom, krachtens artikel 225 VWEU, tegen 30 juni 2018, op basis van artikel 81, lid 2, VWEU, een voorstel voor een wetgevingshandeling in te dienen over gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht op basis van de aanbevelingen die beschreven staan in de bijlage bij deze resolutie;
22. bekrachtigt dat in de bij deze ontwerpresolutie gevoegde aanbevelingen de grondrechten en het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel worden geëerbiedigd;
23. is van mening dat het gevraagde voorstel geen financiële implicaties heeft, aangezien de invoering van minimumnormen voor burgerlijk procesrecht zal leiden tot schaalvoordelen door verminderde kosten voor procespartijen en hun vertegenwoordigers die zich niet zullen moeten inwerken in het stelsel van burgerlijk procesrecht van een ander land;
24. verzoekt zijn Voorzitter deze resolutie en bijgaande aanbevelingen te doen toekomen aan de Commissie en de Raad, alsmede aan de parlementen en regeringen van de lidstaten.

**BIJLAGE BIJ DE ONTWERPRESOLUTIE:
AANBEVELINGEN VOOR EEN RICHTLIJN VAN HET EUROPEES PARLEMENT
EN DE RAAD BETREFFENDE GEMEENSCHAPPELIJKE MINIMUMNORMEN
VOOR BURGERLIJK PROCESRECHT IN DE EU**

**A.   BEGINSELEN EN DOELSTELLINGEN VAN HET VERLANGDE
VOORSTEL**

1.   In de EU blijft wetshandhaving voor rechtbanken in grote mate een kwestie van nationale procedurele regels en praktijken. Nationale rechtbanken zijn ook EU-rechtbanken. Het is dan ook de taak van de procedures voor deze rechtbanken om eerlijkheid, rechtvaardigheid en doeltreffendheid te verzekeren, alsook daadwerkelijke toepassing van het EU-recht.
2.   De toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning van burgerrechtelijke beslissingen heeft het wederzijds vertrouwen van de lidstaten in elkaars burgerrechtstelsels vergroot. De mate van wederzijds vertrouwen hangt sterk af van een aantal parameters, zoals instrumenten voor de vrijwaring van de rechten van de verweerder terwijl toegang tot de rechter en tot justitie wordt gewaarborgd.
3.   Hoewel de lidstaten partij zijn bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), heeft de ervaring geleerd dat dit gegeven op zichzelf niet altijd zorgt voor voldoende vertrouwen in de burgerrechtstelsels van andere lidstaten. De nationale regels voor burgerlijk procesrecht van de lidstaten verschillen aanzienlijk, vaak op het gebied van een aantal procedurele basisbeginselen en waarborgen, waardoor het gevaar bestaat dat wederzijds vertrouwen tussen justitiële autoriteiten wordt belemmerd.
4.   Om de grondrechten van de EU-burgers te beschermen, moet er dan ook een richtlijn worden vastgesteld die de minimumnormen in het Handvest en in het EVRM verder uitwerkt. De eigenlijke rechtsgrondslag voor een dergelijk voorstel is artikel 81, lid 2, VWEU, dat betrekking heeft op maatregelen op het gebied van justitiële samenwerking in burgerzaken. De richtlijn moet volgens de gewone wetgevingsprocedure worden vastgesteld.
5.   Gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht worden noodzakelijk geacht als stevige basis voor de onderlinge aanpassing en verbetering van nationale wetten, met het oog op de flexibiliteit die lidstaten hierdoor krijgen bij de voorbereiding van nieuwe wetten inzake burgerlijk procesrecht terwijl ze een algemene consensus over de beginselen van burgerlijk procesrecht weerspiegelen.
6.   Gemeenschappelijke minimumnormen moeten het vertrouwen in de burgerrechtstelsels van alle lidstaten vergroten, wat dan weer moet leiden tot een efficiëntere justitiële samenwerking in een klimaat van wederzijds vertrouwen. Dergelijke gemeenschappelijke minimumvoorschriften moeten ook belemmeringen voor het vrije verkeer van burgers wegnemen op het gehele grondgebied van de lidstaten.

7. De voorgestelde richtlijn heeft niet tot doel nationale procedurele stelsels in hun geheel te vervangen, maar is bedoeld om, met naleving van specifieke nationale kenmerken, gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht vast te stellen betreffende de werking en het verloop van burgerrechtelijke procedures voor alle kwesties die binnen het toepassingsgebied van het EU-recht vallen. Ze is ook bedoeld als basis voor de stelselmatige verdieping van de toenadering van stelsels van burgerlijk procesrecht van de lidstaten.
8. Het voorstel heeft geen invloed op de bepalingen van de lidstaten inzake de organisatie van hun rechtbanken en hun regels betreffende de aanstelling van rechters.
9. Het huidige voorstel is in overeenstemming met de subsidiariteits- en evenredigheidsbeginselen, aangezien de lidstaten niet alleen kunnen handelen bij de opstelling van minimumnormen voor burgerlijk procesrecht, en het voorstel niet verder gaat dan strikt noodzakelijk bij het zorgen voor daadwerkelijke toegang tot de rechter en wederzijds vertrouwen in de EU.

B. TEKST VAN HET VERLANGDE VOORSTEL

Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht in de EU

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 81, lid 2,

Gezien het verzoek van het Europees Parlement aan de Commissie,

Gezien het voorstel van de Europese Commissie,

Na toezending van het ontwerp van wetgevingshandeling aan de nationale parlementen,

Gezien het advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité,

Handelend volgens de gewone wetgevingsprocedure,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) De Unie heeft zich ten doel gesteld een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht te handhaven en te ontwikkelen waarin het vrije verkeer van personen gewaarborgd is. Met het oog op de geleidelijke totstandbrenging van die ruimte dient de Unie maatregelen te nemen op het gebied van de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen, in het bijzonder wanneer dat nodig is voor de goede werking van de interne markt.
- (2) Krachtens artikel 81, lid 2, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie moeten dergelijke maatregelen onder meer initiatieven omvatten ter waarborging van de wederzijdse erkenning tussen de lidstaten van rechterlijke beslissingen en de

tenuitvoerlegging daarvan, van de grensoverschrijdende betekening en kennisgeving van stukken, van de samenwerking bij het vergaren van bewijsmiddelen, van de daadwerkelijke toegang tot de rechter en van het wegnemen van de hindernissen voor de goede werking van burgerrechtelijke procedures, indien nodig door bevordering van de verenigbaarheid van de in de lidstaten geldende bepalingen inzake burgerlijke rechtspleging.

- (3) Volgens de conclusies van het voorzitterschap van de Europese Raad van Tampere van 15 en 16 oktober 1999, en met name punt 33, zouden een versterkte wederzijdse erkenning en de noodzakelijke onderlinge aanpassing van de wetgevingen de samenwerking tussen bevoegde autoriteiten en de rechtsbescherming van het individu ten goede komen. Het beginsel van wederzijdse erkenning moet dan ook de hoeksteen van de justitiële samenwerking in burgerlijke zaken binnen de Unie worden.
- (4) Overeenkomstig het actieplan voor de tenuitvoerlegging van het programma van Stockholm zijn de Europese justitiële ruimte en de goede werking van de interne markt gebaseerd op het basisbeginsel van wederzijdse erkenning, dat op zijn beurt is gestoeld op het idee dat lidstaten elkaars rechtstelsels vertrouwen. Dit beginsel kan alleen effectief werken op basis van wederzijds vertrouwen tussen rechters, beoefenaars van juridische beroepen, ondernemers en burgers. De mate van dit vertrouwen hangt af van een aantal parameters, zoals het bestaan van mechanismen om de procedurele rechten van procespartijen in burgerrechtelijke procedures te vrijwaren. Gemeenschappelijke minimumnormen die het recht op een onpartijdig gerecht en de doeltreffendheid van judiciële stelsels vergroten en bijdragen aan een daadwerkelijk handhavingsregime zijn dan ook nodig om de toepassing van dit beginsel te waarborgen.
- (5) Deze richtlijn moet, door minimumregels voor de bescherming van procedurele rechten van procespartijen op te stellen, het vertrouwen van lidstaten in burgerrechtstelsels van andere lidstaten versterken en kan zo bijdragen aan de bevordering van een cultuur van grondrechten in de Unie.
- (6) De bepalingen van deze richtlijn moeten van toepassing zijn op burgerlijke geschillen met grensoverschrijdende gevolgen, waaronder geschillen die voortvloeien uit de schending van de rechten en vrijheden die door het EU-recht worden gewaarborgd. Wanneer deze richtlijn verwijst naar een schending van aan het EU-recht ontleende rechten, vallen daaronder alle situaties waarin de schending van op EU-niveau vastgestelde voorschriften schade heeft veroorzaakt of dreigt te veroorzaken aan natuurlijke personen en rechtspersonen. Niets mag lidstaten ervan weerhouden de bepalingen van deze richtlijn ook toe te passen op louter binnenlandse burgerrechtzaken.
- (7) Alle lidstaten zijn verdragsluitende partij bij het Europees Verdrag van 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. De in deze richtlijn bedoelde zaken moeten worden behandeld met inachtneming van dat Verdrag, in het bijzonder de rechten op een onpartijdig gerecht en een doeltreffende voorziening in rechte.
- (8) Het doel van deze richtlijn is de toepassing te bevorderen van gemeenschappelijke

minimumnormen voor burgerlijk procesrecht om daadwerkelijke toegang tot de rechter in de EU te verzekeren. Het algemeen erkende recht op toegang tot de rechter is ook neergelegd in artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (het Handvest).

- (9) Burgerrechtelijke procedures moeten verder worden verbeterd door gebruik te maken van de technologische ontwikkelingen op het gebied van justitie en van nieuwe aan de gerechten ter beschikking staande instrumenten die ertoe kunnen bijdragen de geografische afstand te overbruggen en de daaruit voortvloeiende gevolgen als hoge kosten en lange procedures te ondervangen. Om de proceskosten en de duur van de procedures verder te verminderen, moet het gebruik van moderne communicatietechnologie door de partijen en de gerechten verder worden aangemoedigd.
- (10) Om personen in de gelegenheid te stellen te worden gehoord zonder dat zij naar het gerecht hoeven te reizen, moeten lidstaten ervoor zorgen dat mondelinge behandeling en bewijsverkrijging door het horen van getuigen, deskundigen of partijen kunnen plaatsvinden met behulp van passende technieken voor communicatie op afstand, tenzij het gebruik van dergelijke technologie vanwege de specifieke omstandigheden van de zaak niet passend zou zijn met het oog op een eerlijke rechtspleging. Deze bepaling is van toepassing onverminderd de bepalingen van Verordening (EG) nr. 1206/2001 van de Raad¹.
- (11) De rechtbanken van de lidstaten moeten voor technische, juridische of andere bewijskwesties kunnen vertrouwen op het advies van deskundigen. Behalve wanneer dwangmiddelen nodig zijn en overeenkomstig de vrijheid van dienstverlening en de rechtspraak van het Hof van Justitie, moeten rechters in de ene lidstaat deskundigen kunnen aanwijzen om onderzoeken uit te voeren in een andere lidstaat zonder dat hiervoor een voorafgaande goedkeuring nodig is. Om gerechtsdeskundigheid te vergemakkelijken en rekening houdend met beperkingen bij de aanwijzing van voldoende gekwalificeerde deskundigen in het rechtsgebied van de ene lidstaat, bijvoorbeeld door de technische complexiteit van het geval of het bestaan van rechtstreekse of onrechtstreekse verbanden tussen de deskundigen en de partijen, moet een Europees register van alle nationale lijsten van deskundigen worden opgesteld en bijgehouden als onderdeel van het Europese e-justitieportaal.
- (12) Met voorlopige en beschermende maatregelen moet een gepast evenwicht worden gevonden tussen de belangen van de aanvrager, door hem voorlopige bescherming te bieden, en de belangen van de verweerder, door te voorkomen dat deze misbruik maakt van deze bescherming. Wanneer om voorlopige maatregelen wordt verzocht voordat er een rechterlijke beslissing wordt genomen, moet de aanvrager ten genoegen van het gerecht waar het verzoek is ingediend kunnen aantonen dat hij of zij de procedure betreffende het bodemgeschil tegen de verweerder waarschijnlijk zal winnen. Bovendien moet van de aanvrager in alle omstandigheden worden gevraagd ten genoegen van de rechtbank aan te tonen dat zijn eis dringende juridische

---

¹ Verordening (EG) nr. 1206/2001 van de Raad van 28 mei 2001 betreffende de samenwerking tussen de gerechten van de lidstaten op het gebied van bewijsverkrijging in burgerlijke en handelszaken (PB L 174 van 27.6.2001, blz. 1).

bescherming vereist en dat zonder de voorlopige beschermingsmaatregelen de handhaving van de bestaande of toekomstige rechterlijke beslissing in het gedrang kan komen of aanzienlijk kan worden bemoeilijkt.

- (13) De bepalingen van deze richtlijn doen geen afbreuk aan de bijzondere bepalingen voor de handhaving van rechten op het gebied van intellectuele eigendom zoals uiteengezet in EU-instrumenten en meer bepaald de bepalingen in Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad¹. Ze doen eveneens geen afbreuk aan de bijzondere bepalingen voor de grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen zoals vastgelegd in het Europees bevel tot conservatoir beslag².
- (14) Rechtbanken moeten een sleutelrol spelen bij de bescherming van de rechten en belangen van alle partijen en bij het effectieve en daadwerkelijke beheer van de burgerrechtelijke procedures.
- (15) De doelstelling om te zorgen voor een betere toegang tot de rechter en wederzijds vertrouwen, als onderdeel van het beleid van de Europese Unie voor de totstandbrenging van een ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, moet de toegang tot gerechtelijke en buitengerechtelijke geschillenbeslechtingmethoden omvatten. Teneinde partijen aan te moedigen gebruik te maken van bemiddeling moeten de lidstaten ervoor zorgen dat hun regels inzake verjaring de partijen niet beletten naar de rechter of naar een arbitrage instantie te gaan indien hun bemiddelingspoging geen resultaat heeft.
- (16) Wegens verschillen tussen de lidstaten in de regels van burgerlijk procesrecht, en met name de voorschriften inzake de betekening en kennisgeving van stukken, moeten de minimumnormen worden opgesteld die in het kader van Europese burgerrechtelijke procedures van toepassing dienen te zijn. De voorrang moet vooral gaan naar betekening- en kennisgevingsmethoden die onmiddellijke en veilige ontvangst van de betekende stukken verzekeren, bevestigd door een ontvangstbewijs. Er moet dan ook in ruime mate gebruik worden gemaakt van moderne communicatietechnologieën. Voor stukken die aan de partijen moeten worden betekend of ter kennis gebracht, moet de elektronische betekening of kennisgeving op gelijke voet staan met betekening of kennisgeving per post. De beschikbare elektronische middelen moeten verzekeren dat de inhoud van de ontvangen stukken en andere schriftelijke communicatie overeenstemt met die van de verzonden stukken en andere schriftelijke communicatie en dat de gevolgde ontvangstbevestigingsmethode een bewijs levert van de ontvangst door de geadresseerde en van de datum van ontvangst.
- (17) De lidstaten zorgen ervoor dat de partijen bij burgerrechtelijke procedures het recht hebben op een advocaat naar hun keuze. In grensoverschrijdende geschillen hebben de partijen recht op een advocaat in de lidstaat van herkomst voor voorafgaand advies en

---

¹ Richtlijn 2004/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de handhaving van intellectuele-eigendomsrechten, PB L 157 van 30.4.2004, blz. 45.

² Verordening (EU) nr. 655/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 tot vaststelling van een procedure betreffende het Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen om de grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen in burgerlijke en handelszaken te vergemakkelijken (PB L 189, 27.6.2014, blz. 59).

op een andere advocaat in de ontvangende lidstaat om het proces te voeren. Vertrouwelijkheid van communicatie tussen de partijen en hun advocaat is van essentieel belang om daadwerkelijke uitoefening van het recht op een onpartijdig gerecht te verzekeren. De lidstaten dienen derhalve het vertrouwelijke karakter van ontmoetingen en andere vormen van communicatie tussen advocaten en partijen in het kader van de uitoefening van het recht op een advocaat waarin deze richtlijn voorziet, te waarborgen. De partijen bij een proces moeten de mogelijkheid hebben om afstand te doen van een uit hoofde van deze richtlijn verleend recht, op voorwaarde dat hun informatie is gegeven om met kennis van zaken te oordelen over de mogelijke gevolgen van een afstand van dat recht.

- (18) De betaling van de gerechtskosten mag niet vereisen dat de eiser naar de lidstaat van het aangezochte gerecht reist of daartoe een advocaat in de arm neemt. Om de effectieve uitoefening van toegang van de eisers tot de procedure te verzekeren, moeten de lidstaten minstens een van de methoden voor betaling op afstand aanbieden waarin in deze richtlijn is voorzien. De informatie over gerechtskosten en betalingswijzen alsmede over de autoriteiten of organisaties die bevoegd zijn om praktische bijstand in de lidstaten te verlenen, moet transparant en gemakkelijk op het internet te vinden zijn via gepaste nationale websites.

- (19) De lidstaten moeten de eerbiediging van het grondrecht op rechtsbijstand verzekeren waarin is voorzien in artikel 47, lid 3, van het Handvest. Alle natuurlijke of rechtspersonen die betrokken zijn bij burgerrechtelijke geschillen binnen het toepassingsgebied van deze richtlijn, ongeacht of zij als eiser dan wel als verweerder optreden, moeten hun rechten in rechte kunnen doen gelden, ook indien hun persoonlijke financiële positie hen niet in staat stelt de proceskosten te dragen. De rechtsbijstand dient zich uit te strekken tot advies in de precontentieuze fase met het oog op het vinden van een oplossing voordat er gerechtelijke procedures worden ingeleid, juridische bijstand om een zaak bij de rechter aanhangig te maken en vertegenwoordiging in rechte, en een tegemoetkoming in de proceskosten. Deze bepaling geldt onverminderd Richtlijn 2002/8/EG van de Raad¹.
- (20) De Europese justitiële ruimte kan slechts goed werken als er een Europese justitiële cultuur tot stand wordt gebracht waarin het subsidiariteitsbeginsel en de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht volledig worden geëerbiedigd. Justitiële opleiding is een cruciaal onderdeel van dit proces, omdat er daardoor meer wederzijds vertrouwen tussen de lidstaten, de beoefenaars van juridische beroepen en de burgers ontstaat.
- (21) In deze richtlijn worden minimumvoorschriften vastgesteld. De lidstaten kunnen de in deze richtlijn vastgestelde rechten uitbreiden om een hoger beschermingsniveau te bieden. Een dergelijk hoger beschermingsniveau mag geen belemmering vormen voor het wederzijdse vertrouwen en de daadwerkelijke toegang tot de rechter die deze minimumvoorschriften beogen te bevorderen. Het beschermingsniveau waarin in dit handvest wordt voorzien, zoals geïnterpreteerd door de rechtbank, en de voorrang, eenheid en doeltreffendheid van het EU-recht mogen hierbij niet in het gedrang komen.
- (22) Daar de doelstellingen van deze richtlijn, namelijk het tot stand brengen van gemeenschappelijke minimumnormen voor burgerlijk procesrecht, niet voldoende door de lidstaten kunnen worden verwezenlijkt, maar vanwege de omvang of de gevolgen van het optreden beter door de Unie kunnen worden verwezenlijkt, kan de Unie, overeenkomstig het in artikel 5 van het Verdrag betreffende de Europese Unie neergelegde subsidiariteitsbeginsel, maatregelen nemen. Overeenkomstig het in hetzelfde artikel neergelegde evenredigheidsbeginsel gaat deze richtlijn niet verder dan nodig is om deze doelstellingen te verwezenlijken.
- (23) Overeenkomstig [artikel 3]/[artikelen 1 en 2] van Protocol nr. 21 betreffende de positie van het Verenigd Koninkrijk en Ierland ten aanzien van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, dat aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie is gehecht, [hebben deze lidstaten laten weten dat zij wensen deel te nemen aan de aanneming en toepassing van deze

---

¹ Richtlijn 2002/8/EG van de Raad van 27 januari 2003 tot verbetering van de toegang tot de rechter bij grensoverschrijdende geschillen, door middel van gemeenschappelijke minimumvoorschriften betreffende rechtsbijstand bij die geschillen (PB L 26 van 31.1.2003, blz. 41).

richtlijn)/[nemen deze lidstaten, onverminderd artikel 4 van dat protocol, niet deel aan de aanneming van deze richtlijn; deze is dan ook niet bindend voor noch van toepassing in deze landen].

- (24) Overeenkomstig de artikelen 1 en 2 van Protocol nr. 22 betreffende de positie van Denemarken, gehecht aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, neemt Denemarken niet deel aan de aanneming van deze richtlijn, die derhalve niet bindend voor, noch van toepassing is op Denemarken.

HEBBEN DE VOLGENDE RICHTLIJN VASTGESTELD:

HOOFDSTUK I:

ONDERWERP, TOEPASSINGSGEBIED EN DEFINITIES

Artikel 1

Onderwerp

De doelstelling van deze richtlijn is de onderlinge aanpassing van procedurele stelsels om volledige eerbiediging van het recht op een eerlijk proces, zoals erkend in artikel 47 van het Handvest, te verzekeren door minimumnormen te bepalen betreffende de instelling, het verloop en de conclusie van burgerrechtelijke procedures voor gerechten in de lidstaten.

Artikel 2

Toepassingsgebied

1. Onverminderd normen van burgerlijk procesrecht waarin is voorzien in EU- of nationaal recht, voor zover deze normen gunstiger zijn voor de procespartijen, is deze richtlijn van toepassing op burgerlijke en handelszaken in geschillen met grensoverschrijdende gevolgen, ongeacht de aard van het gerecht, behalve inzake rechten en verplichtingen die niet ter beschikking staan van de partijen onder het van toepassing zijnde recht in kwestie. Zij heeft met name geen betrekking op fiscale zaken, douanezaken en bestuursrechtelijke zaken, noch op de aansprakelijkheid van de staat wegens een handeling of verzuim bij de uitoefening van het openbaar gezag (*acta jure imperii*).
2. In deze richtlijn wordt onder "lidstaat" verstaan: iedere lidstaat behalve [het Verenigd Koninkrijk, Ierland en] Denemarken.

Artikel 3

Geschillen met grensoverschrijdende gevolgen

1. Voor de toepassing van deze richtlijn spreekt men van een geschil met grensoverschrijdende gevolgen:
  - a) wanneer ten minste een van de partijen haar woonplaats of haar gewone verblijfplaats heeft in een andere lidstaat dan die van het aangezochte gerecht; of
  - b) wanneer de partijen beiden hun woonplaats hebben in dezelfde lidstaat als die van het aangezochte gerecht, op voorwaarde dat de plaats van uitvoering van het contract, de plaats waar het schadeveroorzakende feit zich heeft voorgedaan of de plaats van tenuitvoerlegging van de beslissing in een andere lidstaat gelegen is; of
  - c) wanneer de partijen beiden hun woonplaats hebben in dezelfde lidstaat als die van het aangezochte gerecht, op voorwaarde dat het onderwerp van het geschil binnen het toepassingsgebied van het EU-recht valt.
2. Voor de toepassing van lid 1 wordt de woonplaats bepaald overeenkomstig de artikelen 62

en 63 van Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad¹.

HOOFDSTUK II:

MINIMUMNORMEN VOOR BURGERLIJKE RECHTSVORDERING

Afdeling 1

Eerlijke en effectieve resultaten

Artikel 4

Algemene verplichting voor doeltreffende rechterlijke bescherming

1. De lidstaten voorzien in de nodige maatregelen, procedures en rechtsmiddelen om de handhaving van de rechten die door burgerlijk EU-recht worden toegekend te verzekeren. Deze maatregelen, procedures en rechtsmiddelen zijn eerlijk en billijk, mogen niet onnodig ingewikkeld of kostbaar zijn en mogen geen onredelijke termijnen of nodeloze vertragingen inhouden.

De maatregelen, procedures en rechtsmiddelen, die tevens doeltreffend en evenredig moeten zijn, worden zodanig toegepast dat het scheppen van belemmeringen voor daadwerkelijke toegang tot de rechter wordt vermeden en dat wordt voorzien in waarborgen tegen misbruik van deze procedures.

Artikel 5

Mondelinge behandeling

1. De lidstaten verzekeren dat bij mondelinge behandelingen gebruik wordt gemaakt van elke passende technologie voor communicatie op afstand, zoals videoconferentie of teleconferentie, die het gerecht ter beschikking staat, tenzij het gebruik van deze technologie vanwege de bijzondere omstandigheden van de zaak niet passend is met het oog op een eerlijke rechtspleging.
2. Als de te horen persoon zijn woonplaats of gewone verblijfplaats heeft in een andere lidstaat dan de lidstaat van het aangezochte gerecht, wordt de aanwezigheid van die persoon bij een mondelinge behandeling via videoconferentie, teleconferentie of een andere passende technologie voor communicatie op afstand georganiseerd door gebruik te maken van de procedures van Verordening (EG) nr. 1206/2001. Met betrekking tot videoconferenties wordt rekening gehouden met de op 15 en 16 juni 2015² door de Raad

---

¹ Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken (PB L 351 van 20.12.2012, blz. 1).

² Aanbevelingen 2015/C 250/01 van de Raad – "Bevordering van het gebruik en de uitwisseling van beste praktijken op het gebied van grensoverschrijdende videoconferenties binnen het justitieel apparaat op lidstaat- en EU-niveau" (PB C 250 van 31.7.2015, blz. 1).

aangenomen aanbevelingen van de Raad over grensoverschrijdende videoconferenties en met de in het kader van het Europese e-justitieportaal verrichte werkzaamheden.

Voorlopige en beschermende maatregelen

1. De lidstaten zorgen ervoor dat voorlopige maatregelen voor het behoud van een feitelijke of wettelijke situatie worden ingevoerd om de volledige doeltreffendheid betreffende het bodemgeschil of op eender welk ogenblik tijdens deze procedure de tenuitvoerlegging van een latere rechterlijke beslissing over het bodemgeschil te verzekeren.

Deze maatregelen omvatten ook maatregelen om dreigende inbreuken te vermijden of om onmiddellijk een einde te maken aan een vermeende inbreuk alsook voor het behoud van middelen die nodig zijn om te verzekeren dat de latere handhaving van een eis niet in het gedrang komt of aanzienlijk wordt bemoeilijkt.

2. Bij dergelijke maatregelen wordt rekening gehouden met de rechten van de verdediging en deze maatregelen moeten evenredig zijn met de kenmerken en de ernst van de vermeende schending. Waar gepast worden waarborgen geboden voor de kosten en de schade die aan de verweerder worden veroorzaakt door ongerechtvaardigde verzoeken. De gerechten hebben het recht de eiser te vragen alle redelijkerwijs beschikbare bewijsstukken over te leggen om met voldoende zekerheid te kunnen vaststellen dat de gevraagde voorlopige maatregel nodig en evenredig is.
3. De lidstaten zorgen ervoor dat in naar behoren gerechtvaardigde gevallen voorlopige maatregelen kunnen worden genomen zonder dat de verweerder is gehoord, wanneer elke vertraging onherstelbare schade aan de eiser zou veroorzaken, of wanneer er een aantoonbaar risico is dat bewijsmateriaal wordt vernietigd. In dat geval worden de partijen hiervan onverwijld in kennis gesteld, uiterlijk na de tenuitvoerlegging van de maatregelen.

Op verzoek van de verweerder vindt een herziening plaats, met inbegrip van het recht te worden gehoord, teneinde binnen een redelijke termijn na de kennisgeving van de maatregelen te beslissen of deze maatregelen dienen te worden gewijzigd, herroepen of bevestigd.

Wanneer de maatregelen worden herroepen of wanneer vervolgens blijkt dat er geen inbreuk of gevaar op inbreuk is geweest, kan het gerecht de eiser, op verzoek van de verweerder, verzoeken de verweerder een gepaste compensatie te geven voor schade die als gevolg van deze maatregelen is geleden.

4. Dit artikel geldt onverminderd de verplichtingen uit hoofde van Richtlijn 2004/48/EG en Verordening (EU) nr. 655/2014.

Afdeling 2 **Efficiëntie van procedures**

Artikel 7

Procedurele efficiëntie

1. De gerechten van de lidstaten moeten het recht op een eerlijk proces en het beginsel van hoor en wederhoor eerbiedigen, met name bij beslissingen over de noodzaak van een mondelinge behandeling en over de bewijsmiddelen en de omvang van de bewijslast.
2. De gerechten van de lidstaten moeten zo snel mogelijk handelen, ongeacht het bestaan van voorschriftperiodes voor specifieke handelingen in de verschillende fasen van de procedure.

Artikel 8

Gemotiveerde besluiten

De lidstaten zorgen ervoor dat gerechten binnen een redelijke termijn voldoende gedetailleerde besluiten verstrekken om de partijen in staat te stellen doeltreffend gebruik te maken van hun rechten om de beslissing te herzien of een beroep in te stellen.

Artikel 9

Algemene beginselen voor het verloop van procedures

1. De lidstaten zorgen ervoor dat gerechten de zaken die zij behandelen actief beheren voor een eerlijke en efficiënte afhandeling van geschillen tegen een redelijke snelheid, zonder afbreuk te doen aan de vrijheid van de partijen om het onderwerp van en het ondersteunende bewijs voor hun zaak te bepalen.
2. Voor zover dat redelijkerwijs mogelijk is, beheert het gerecht de zaak in overleg met de partijen. Meer specifiek kan actief beheer van een zaak het volgende omvatten:
  - a) het aanmoedigen van de partijen om met elkaar samen te werken tijdens de procedure;
  - b) het in een vroeg stadium identificeren van de geschillen;
  - c) het onmiddellijk beslissen welke geschillen volledig moeten worden onderzocht en welke beknopt zullen worden behandeld;
  - d) het vastleggen van de volgorde waarin geschillen moeten worden opgelost;
  - e) het helpen van de partijen om de zaak geheel of gedeeltelijk te schikken;
  - f) het vastleggen van tijdschema's om de vooruitgang van de zaak te controleren;
  - g) het in één keer behandelen van zo veel aspecten van de zaak als het gerecht aankan;
  - h) het behandelen van de zaak zonder dat de partijen persoonlijk aanwezig moeten zijn;
  - i) het gebruikmaken van beschikbare technische middelen.

Artikel 10

Bewijsverkrijging

1. De lidstaten zorgen ervoor dat doeltreffende middelen voor overlegging, verkrijging en bewaring van bewijsstukken beschikbaar zijn, rekening houdend met de rechten van de verdediging en de noodzaak om vertrouwelijke informatie te beschermen.
2. De lidstaten moedigen het gebruik van moderne communicatietechnologie bij bewijsverkrijging aan. Het aangezochte gerecht maakt gebruik van de eenvoudigste en goedkoopste wijze van bewijsverkrijging.

Artikel 11

Gerechtsdeskundigen

1. Onverminderd de mogelijkheid dat de partijen bewijsmateriaal van deskundigen overleggen, zorgen de lidstaten ervoor dat het gerecht te allen tijde gerechtsdeskundigen kan aanwijzen die advies geven over bepaalde aspecten. Het gerecht verstrekt de deskundige alle daartoe benodigde gegevens.
2. In grensoverschrijdende geschillen, behalve wanneer dwangmiddelen nodig zijn of wanneer een onderzoek wordt uitgevoerd op plaatsen die verband houden met de uitoefening van macht van een lidstaat of op plaatsen waartoe toegang of een andere handeling krachtens het recht van de lidstaat waarin het onderzoek wordt gevoerd verboden of beperkt is voor bepaalde personen, zorgen de lidstaten ervoor dat een gerecht een gerechtsdeskundige kan aanstellen om onderzoeken uit te voeren buiten het rechtsgebied van het gerecht zonder dat hiervoor enig voorafgaand verzoek bij de betreffende overheid van de andere lidstaat nodig is.
3. Ten behoeven van de leden 1 en 2 stelt de Commissie een Europees register van deskundigen op door bestaande nationale lijsten van deskundigen samen te voegen en beschikbaar te maken via het Europees e-justitieportaal.
4. De gerechtsdeskundigen moeten onafhankelijkheid en onpartijdigheid waarborgen overeenkomstig de bepalingen die van toepassing zijn op rechters zoals beschreven in artikel 22.
5. Aan het gerecht uitgebracht advies van gerechtsdeskundigen wordt ter beschikking van de partijen gesteld, die de mogelijkheid hebben het van commentaar te voorzien.

Afdeling 3

Toegang tot de rechter en tot justitie

Artikel 12

Beslechting van geschillen

1. De lidstaten zorgen ervoor dat het gerecht, in elk stadium van de procedures en met betrekking tot alle omstandigheden van de zaak, als het van mening is dat het geschil kan worden beslecht, kan voorstellen dat de partijen gebruikmaken van bemiddeling om het geschil te beslechten of beslechting ervan te onderzoeken.
2. Dit mag niet tot gevolg hebben dat partijen die voor bemiddeling kozen het recht wordt ontzegd om een gerechtelijke procedure of arbitrage in te leiden met betrekking tot dat geschil tegen het einde van de beperkings- of voorschriftperioden tijdens het bemiddelingsproces.

Artikel 13

Proceskosten

1. De lidstaten zorgen ervoor dat de gerechtskosten die in de lidstaten voor burgerlijke geschillen worden aangerekend, niet buiten verhouding staan tot de waarde van de eis en procesvoering niet onmogelijk of uiterst moeilijk maken.
2. De partijen moeten de gerechtskosten kunnen betalen door betalingsmethoden op afstand, ook vanuit een andere lidstaat dan de lidstaat waarin het gerecht is gevestigd, via bankoverschrijving of via betaling met krediet- of debetkaart.
3. De lidstaten zorgen ervoor dat de informatie over gerechtskosten en betalingswijzen, alsmede over de autoriteiten of organisaties die bevoegd zijn om praktische bijstand in de lidstaten te verlenen, transparanter wordt gemaakt en gemakkelijk op het internet te vinden is. Daartoe delen de lidstaten de Commissie deze informatie mede. De Commissie zorgt er op haar beurt voor dat de informatie openbaar wordt gemaakt en ruim verspreid wordt via alle passende middelen, in het bijzonder via het Europees e-justitieportaal.

Artikel 14

Principe dat de verliezer betaalt

1. De lidstaten zorgen ervoor dat de in het ongelijk gestelde partij de proceskosten, daaronder begrepen maar niet beperkt tot de eventuele kosten van de vertegenwoordiging van de tegenpartij door een advocaat of andere rechtsbeoefenaar, of van de betekening of kennisgeving dan wel van de vertaling van stukken, dient te dragen die in verhouding staan tot de waarde van de vordering en die noodzakelijk waren.
2. Indien een partij slechts gedeeltelijk in het gelijk wordt gesteld of in uitzonderlijke omstandigheden, kunnen de gerechten beschikken dat de kosten op billijke wijze worden toegerekend of elke partij in haar eigen kosten verwijzen.
3. Een partij wordt verwezen in alle onnodige kosten die zij aan het gerecht of een andere partij heeft veroorzaakt, hetzij door onnodige kwesties aan te halen, hetzij door anderszins onredelijke geschillen te veroorzaken.
4. Het gerecht mag zijn toerekening van kosten aanpassen bij onredelijke onwil om mee te werken of slechte wil bij de inspanningen voor beslechting overeenkomstig artikel 20.

Rechtsbijstand

1. Om te zorgen voor daadwerkelijke toegang tot de rechter, zorgen de lidstaten ervoor dat gerechten rechtsbijstand bieden aan een partij.
2. Rechtsbijstand kan, geheel of gedeeltelijk, de volgende kosten dekken:
  - a) gerechtskosten;
  - b) kosten voor rechtsbijstand en vertegenwoordiging met betrekking tot:
    - i) advies in de precontentieuze fase met het oog op het vinden van een oplossing voordat er gerechtelijke procedures worden ingeleid overeenkomstig artikel 12, lid 1;
    - ii) inleiding en uitvoering van procedures voor het gerecht;
    - iii) alle proceskosten met inbegrip van de aanvraag voor rechtsbijstand;
    - iv) tenuitvoerlegging van beslissingen;
  - c) andere noodzakelijke proceskosten die een partij moet dragen, met inbegrip van kosten voor getuigen, deskundigen, tolken en vertalers en de nodige reis-, verblijfs- en onderhoudskosten van die partij en haar vertegenwoordiger;
  - d) de kosten die aan de in het gelijk gestelde partij worden toegewezen, indien de eiser de zaak verliest overeenkomstig artikel 14.
3. De lidstaten zorgen ervoor dat natuurlijke personen die ingezetenen zijn van de Europese Unie of ingezetenen van een derde land die wettig in een lidstaat van de Europese Unie verblijven, rechtsbijstand mogen aanvragen wanneer:
  - a) zij wegens hun economische situatie geheel of ten dele niet in staat zijn de in lid 2 van dit artikel bedoelde proceskosten te dragen; en
  - b) de zaak waarvoor de rechtsbijstand wordt gevraagd enige kans op succes heeft, gezien de procedurele positie van de aanvrager; en
  - c) de eiser die rechtsbijstand aanvraagt gemachtigd is om vorderingen in te stellen krachtens de relevante nationale bepalingen.
4. Rechtspersonen mogen rechtsbijstand aanvragen in de vorm van vrijstelling van voorafbetaling van de proceskosten en/of bijstand van een advocaat. Bij de beslissing over de toekenning van deze bijstand kunnen de gerechten onder meer rekening houden met:
  - a) de juridische vorm van de rechtspersoon in kwestie en het feit of hij al dan niet winst maakt;
  - b) de financiële bekwaamheid van de partners of aandeelhouders;
  - c) de mogelijkheid van deze partners of aandeelhouders om het nodige bedrag voor het inleiden van gerechtelijke procedures te verzamelen.
5. Dit artikel is van toepassing onverminderd Richtlijn 2002/8/EG.

Artikel 16

Financiering

1. De lidstaten zorgen ervoor dat wanneer een rechtsvordering door een private derde partij wordt gefinancierd, de derde partij zich ervan onthoudt:
  - a) invloed uit te oefenen op de procedurele beslissingen van de eisende partij, met inbegrip van schikkingen;
  - b) een vordering te financieren tegen een verweerder die een concurrent is van de financier of tegen een verweerder waarvan de financier afhankelijk is;
  - c) buitensporige rente aan te rekenen op de ter beschikking gestelde financiële middelen.
2. De lidstaten zorgen ervoor dat bij rechtsvorderingen die door private derde partijen worden gefinancierd, de vergoeding die wordt gegeven aan of de rente die wordt aangerekend door de financier niet gebaseerd is op het bedrag van de bereikte schikking of de toegekende vergoeding, tenzij de financieringsregeling wordt gereguleerd door een overheidsinstantie die de belangen van de partijen waarborgt.

Afdeling 4

Eerlijke rechtsprocedure

Artikel 17

Betekening of kennisgeving van stukken

1. De lidstaten zorgen ervoor dat methoden die ontvangst van de betekende of in kennis gebrachte stukken waarborgen, in beginsel worden gebruikt.
2. De lidstaten zorgen ervoor dat de stukken waarmee de procedure wordt ingeleid of gelijkwaardige stukken en enigerlei dagvaarding voor een terechtzitting worden betekend of ter kennis gebracht overeenkomstig het nationaal recht op een van de hierna vermelde wijzen:
  - a) persoonlijk,
  - b) via postdiensten,
  - c) met elektronische middelen, zoals fax of e-mail.

De betekening of kennisgeving moet blijken uit een door de geadresseerde ondertekende ontvangstbevestiging met de datum van ontvangst.

Ten behoeve van betekening of kennisgeving met elektronische middelen als vermeld in de eerste alinea, onder c), van dit lid moet gebruik worden gemaakt van voldoende hoge technische normen die de identiteit van de verzender en de veilige verzending van de betekende of ter kennis gebrachte stukken waarborgen.

Deze documenten mogen ook persoonlijk worden betekend of ter kennis gebracht, blijkens een document ondertekend door de bevoegde persoon die de betekening of kennisgeving heeft verricht, en waarin wordt verklaard dat de geadresseerde de stukken in

ontvangst heeft genomen of zonder wettige grond heeft geweigerd, en waarin de datum van betekening of kennisgeving is vermeld.

3. Indien betekening of kennisgeving overeenkomstig lid 2 niet mogelijk is, en wanneer het adres van de verweerder niet met zekerheid bekend is, mag de betekening of kennisgeving worden uitgevoerd op een van de hierna vermelde wijzen:
  - a) in persoon op het persoonlijke adres van de verweerder, aan een persoon die als huisgenoot van de verweerder dezelfde woonplaats heeft of aldaar in dienst is;
  - b) wanneer de verweerder een zelfstandige of een rechtspersoon is, in persoon op het zakenadres van de verweerder, aan een persoon die bij de verweerder in dienst is;
  - c) door deponering van de stukken in de brievenbus van de verweerder;
  - d) door deponering van de stukken op een postkantoor of bij de bevoegde autoriteiten, en schriftelijke mededeling daarvan in de brievenbus van de verweerder, mits in de schriftelijke mededeling duidelijk wordt vermeld dat het om gerechtelijke stukken gaat of dat deze schriftelijke mededeling rechtsgeldig is als betekening of kennisgeving en de toepasselijke termijnen doet ingaan;
  - e) per post zonder bewijs overeenkomstig lid 2 indien de verweerder zijn adres in de lidstaat van oorsprong heeft;
  - f) op elektronische wijze, blijkens een automatische ontvangstbevestiging, op voorwaarde dat de verweerder vooraf uitdrukkelijk met deze wijze van betekening of kennisgeving heeft ingestemd.

Betekening of kennisgeving als bedoeld in de eerste alinea, onder a) en b), van dit lid moet worden aangetoond door:

- a) een document dat is ondertekend door de bevoegde persoon die de betekening of de kennisgeving heeft verricht, en waarin het volgende wordt vermeld: i) de wijze waarop betekening of kennisgeving is geschied; ii) de datum van betekening of kennisgeving; en iii) indien de stukken ter betekening of kennisgeving zijn aangeboden aan een andere persoon dan de verweerder, de naam van die persoon en zijn relatie tot de verweerder; of
  - b) voor de toepassing van punten a) en b) van de eerste alinea van dit lid, een ontvangstbevestiging van de persoon aan wie betekening of kennisgeving is geschied.
4. Betekening of kennisgeving overeenkomstig de leden 2 en 3 van dit artikel kan ook aan een wettige of gemachtigde vertegenwoordiger van de verweerder geschieden.
  5. Wanneer de stukken die het geding inleiden of gelijkwaardige stukken en enigerlei dagvaarding voor een terechtzitting moeten worden betekend of ter kennis gebracht buiten de lidstaten, mag de betekening of kennisgeving op een andere wijze geschieden zoals beschreven in:
    - a) Verordening (EG) nr. 1393/2007 van het Europees Parlement en de Raad¹ indien zij van toepassing is op de naleving van de rechten van de ontvanger die krachtens

---

¹ Verordening (EG) nr. 1393/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken ("de betekening en de kennisgeving van stukken"), en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1348/2000 van de Raad (PB L 324 van 10.12.2007, blz. 79).

- de verordening zijn toegekend; of
- b) het Verdrag van 's Gravenhage van 15 november 1965 inzake de betekening en de kennisgeving in het buitenland van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke en in handelszaken of enige ander verdrag of andere overeenkomst dat/die van toepassing is.

6. Deze richtlijn laat de toepassing van Verordening (EG) nr. 1393/2007 onverlet en doet geen afbreuk aan Verordening (EG) nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad¹ en Verordening (EG) nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad².

Artikel 18

Recht op een advocaat in een burgerrechtelijke procedure

1. De lidstaten zorgen ervoor dat de partijen bij burgerrechtelijke procedures het recht hebben een advocaat naar hun keuze om hen in staat te stellen hun rechten praktisch en doeltreffend uit te oefenen.

In grensoverschrijdende geschillen zorgen de lidstaten ervoor dat de partijen bij burgerrechtelijke procedures recht hebben op een advocaat in hun lidstaat van herkomst voor voorafgaand advies en op een andere advocaat in de ontvangende lidstaat om het proces te voeren.

2. De lidstaten eerbiedigen de vertrouwelijkheid van communicatie tussen de partijen bij een zaak en hun advocaat. Deze communicatie omvat ontmoetingen, briefwisseling, telefoongesprekken en elke andere vorm van communicatie die krachtens het nationale recht is toegestaan.
3. Onverminderd de door het nationale recht voorgeschreven aanwezigheid of bijstand van een advocaat, mogen de partijen bij burgerrechtelijke procedures afstand doen van een recht waarnaar in lid 1 van dit artikel wordt verwezen, wanneer a) mondeling of schriftelijk duidelijke en toereikende informatie in eenvoudige en begrijpelijke bewoordingen is gegeven over de inhoud van het betrokken recht en over de mogelijke gevolgen van het afstand doen daarvan; en b) de afstand op vrijwillige en ondubbelzinnige wijze gebeurt.

De lidstaten zorgen ervoor dat deze afstand later op elk moment tijdens de burgerrechtelijke procedure door de partijen kan worden herroepen en dat de verdachte of beklaagde van deze mogelijkheid op de hoogte gebracht wordt.

4. Deze bepaling is onverminderd de specifieke bepalingen met betrekking tot juridische vertegenwoordiging waarin is voorzien in Verordening (EG) nr. 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad³, Verordening (EG) nr. 1896/2006 en Verordening (EU)

---

¹ Verordening (EG) nr. 805/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 tot invoering van een Europese executoriale titel voor niet-betwiste schuldvorderingen (PB L 143 van 30.4.2004, blz. 15).

² Verordening (EG) nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure (PB L 399 van 30.12.2006, blz. 1).

³ Verordening (EG) nr. 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen (PB L 199 van 31.7.2007, blz. 1).

nr. 655/2014.

Artikel 19

Toegang tot informatie

De lidstaten moeten zich inspannen om burgers transparante en gemakkelijk beschikbare informatie te verstrekken over het inleiden van diverse procedures, de voor geschillen bevoegde gerechten en de nodige formulieren die hiervoor moeten worden ingevuld. Niets in dit artikel verplicht de lidstaten tot verlening van rechtsbijstand in de vorm van een juridische beoordeling van een specifieke zaak.

Artikel 20

Verplichtingen van de partijen en hun vertegenwoordigers

De lidstaten zorgen ervoor dat de partijen in een zaak en hun vertegenwoordigers zich naar behoren en eerbiedig gedragen bij de omgang met het gerecht en andere partijen en voor de gerechten geen zaken of feiten verkeerd voorstellen waarvan zij op de hoogte zijn of normalerwijze op de hoogte zouden moeten zijn.

Artikel 21

Openbare procesvoering

De lidstaten zorgen ervoor dat de procesvoering openbaar is, tenzij het gerecht besluit de zaak, voor zover nodig, in het belang van een der partijen of van andere betrokkenen, dan wel in het algemene belang van de rechtsbedeling of de openbare orde, vertrouwelijk te behandelen.

Artikel 22

Rechterlijke onafhankelijkheid en onpartijdigheid

1. De lidstaten zorgen ervoor dat gerechten en hun rechters onafhankelijk zijn. De samenstelling van de gerechten moet voldoende waarborgen bieden om elke gerechtvaardigde twijfel over partijdigheid uit te sluiten.
2. Bij de uitvoering van hun taken mogen de rechters niet gebonden zijn door enige instructies en moeten zij vrij zijn van invloed of druk en van enig persoonlijk vooroordeel of vooringenomenheid in een zaak.

Artikel 23

Opleiding

1. Onverminderd de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de verschillen in de organisatie van de rechterlijke macht binnen de EU zorgen de lidstaten ervoor dat de

rechterlijke macht, gerechtelijke scholen en juridische beroepen hun justitiële opleidingsprogramma's verbeteren om ervoor te zorgen dat EU-recht en -procedures in nationale opleidingsactiviteiten worden geïntegreerd.

2. De opleidingsprogramma's moeten praktijkgericht zijn, relevant voor het dagelijkse werk van beoefenaars van juridische beroepen, plaatsvinden gedurende korte periodes, gebruikmaken van actieve en moderne leertechnieken en mogelijkheden voor initiële opleiding en levenslang leren bieden. De opleidingsprogramma's moeten in het bijzonder zijn toegespitst op:
  - a) de verwerving van voldoende kennis van de instrumenten voor justitiële samenwerking van de Unie en de ontwikkeling van de reflex om de Europese rechtspraak te raadplegen, de nationale omzetting te controleren en een beroep te doen op de prejudiciële procedure van het Hof van Justitie van de Europese Unie;
  - b) de verspreiding van kennis en ervaring in EU-recht en -procedures en in andere rechtstelsels;
  - c) de vergemakkelijking van kortstondige uitwisseling van nieuwe rechters;
  - d) de beheersing van een vreemde taal en haar juridische terminologie.

HOOFDSTUK III:

SLOTBEPALINGEN

Artikel 24

Omzetting

1. De lidstaten doen de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in werking treden om uiterlijk ... [een jaar na de datum van inwerkingtreding van deze richtlijn] aan deze richtlijn te voldoen. Zij stellen de Commissie daarvan onverwijld in kennis.
2. Wanneer de lidstaten die bepalingen aannemen, wordt in de bepalingen zelf of bij de officiële bekendmaking daarvan naar deze richtlijn verwezen. De regels voor die verwijzing worden vastgesteld door de lidstaten.
3. De lidstaten delen de Commissie de tekst van de bepalingen van intern recht mee die zij op het onder deze richtlijn vallende gebied vaststellen.

Artikel 25

Evaluatie

De Commissie dient, ten laatste op 31 december 2025 en vervolgens om de vijf jaar, bij het Europees Parlement, de Raad en het Europees Economisch en Sociaal Comité een verslag in over de toepassing van deze richtlijn op basis van zowel kwalitatieve als kwantitatieve gegevens. In deze context beoordeelt de Commissie in het bijzonder het effect ervan op justitie, op de samenwerking in burgerrechtelijke zaken en op de werking van de eengemaakte markt, op kmo's, op het concurrentievermogen van de economie van de Europese Unie en op

het consumentenvertrouwen. Indien nodig worden bij het verslag wetgevingsvoorstellen gevoegd om deze richtlijn te herzien en te versterken.

Artikel 26

Inwerkingtreding

Deze richtlijn treedt in werking op de twintigste dag na die van de bekendmaking ervan in het Publicatieblad van de Europese Unie.

Artikel 27

Adressaten

Deze richtlijn is overeenkomstig de Verdragen gericht tot de lidstaten.

Gedaan te, [datum]

Voor het Europees Parlement

De Voorzitter

Voor de Raad

De Voorzitter

TOELICHTING

Burgerlijk procesrecht biedt een manier om de substantieve rechten en plichten van onderdanen in gerechtelijke procedures te handhaven. Als dusdanig is het onlosmakelijk verbonden met het grondrecht op een doeltreffende voorziening in rechte en op een onpartijdig gerecht zoals gewaarborgd door het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (artikel 47 van het EU-Handvest van de grondrechten) en het Europees Verdrag voor de rechten van de mens (artikel 6 EVRM).

De besprekingen over harmonisatie van burgerlijk procesrecht in de EU begonnen meer dan twintig jaar geleden met de voorstelling van de regels van burgerlijk procesrecht in *Study on the approximation of the laws and rules of the Member States concerning certain aspects of the procedure for civil litigation* (het zogenoemde "verslag-Storme"). Sindsdien heeft de EU verschillende maatregelen aangenomen met als doel de regels van de lidstaten inzake burgerlijk procesrecht op elkaar af te stemmen.

Het Verdrag van Amsterdam bevestigde de bevoegdheid van de EU op het gebied van burgerlijk procesrecht, en deze bevoegdheid werd verder uitgebreid door het Verdrag van Lissabon. De EU werkt al enkele jaren aan gemeenschappelijke minimumnormen voor de strafrechtprocedure en er bestaat al een aantal bepalingen op het gebied van justitiële samenwerking in strafrecht in de EU. Belangrijker nog is dat deze maatregelen niet beperkt zijn tot grensoverschrijdende geschillen, maar eerder horizontaal van toepassing zijn op alle strafrechtprocedures. Het is echter veel waarschijnlijker dat Europese burgers, vooral zij die zich over grenzen heen verplaatsen, in contact komen met de stelsels van burgerlijk procesrecht van een andere lidstaat. De rapporteur is van mening dat het belangrijk is rechten vast te stellen, maar dat ze pas realiteit kunnen worden wanneer ze gemakkelijk toegankelijk zijn voor wie er recht op heeft. Personen moeten deze rechten overal in de EU kunnen invoeren en in rechte kunnen doen gelden, onder meer doordat zij in andere lidstaten even gemakkelijk naar de rechtbank kunnen stappen als in hun eigen lidstaat.

Momenteel is er geen uniforme wetgeving voor burgerlijk procesrecht in de EU. Wat in de plaats daarvan wel bestaat, is een regelgevende puzzel bestaande uit drie soorten stukken: a) een aanzienlijke reeks rechtspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU) over de handhaving van rechten onder EU-recht in de gerechten van de lidstaten. Het HvJ-EU heeft onderzoek gedaan naar afwijkende nationale regels over onder meer tijdslimieten, kort geding, bewijsregels, actieve of passieve positie in de gerechten, en vergoeding indien nationale procedurele regels de daadwerkelijke bescherming van de rechten krachtens het EU-recht niet konden waarborgen; b) een reeks sectorspecifieke stukken secundair EU-recht, die gedetailleerde regels invoeren over verschillende procedurekwesties op basis van artikel 114 VWEU. Deze regels zijn zowel van toepassing op binnenlandse als op grensoverschrijdende geschillen en hebben betrekking op fundamentele procedurethema's, zoals juridische positie, beschikkingen in kort geding, regels inzake bewijsgeving, en kort geding; c) een reeks maatregelen van het EU-recht op het gebied van justitiële samenwerking in burgerzaken, beperkt tot grensoverschrijdende geschillen en gaande van uniforme maatregelen van internationaal privaatrecht tot autonome proceduremechanismen van de EU die van toepassing zijn naast de nationale maatregelen voor binnenlandse geschillen.

Ondanks deze instrumenten heeft de EU nog steeds geen duidelijke visie op de werking van een gemeenschappelijke wetgeving voor burgerlijk procesrecht in de Europese rechtsorde. De hoofdzakelijk feitelijke benadering van het Hof van Justitie en de onmogelijkheid om relevante remediërende en procedureregels in alle lidstaten te bekijken, verhinderen dat het Hof gedetailleerde regels van het burgerlijk procesrecht van de EU opstelt. Ondanks dit alles is de rapporteur ingenomen met de bijdrage van de rechtspraak van het HvJ-EU aan de samenwerking tussen het Hof en de nationale gerechten van de lidstaten, wat heeft geleid tot de verlichting van de handhavingslast van de EU-instellingen. Bovendien is het begrip van de Europese rechtsorde door EU-burgers en nationale rechtbanken toegenomen. Hoewel er sectoriële EU-instrumenten met procedurele rechtsimplicaties bestaan, is de Rapporteur er bovendien van overtuigd dat wanneer de kernthema's van procedures telkens opnieuw voor elk activiteitsgebied van de EU moeten worden gereguleerd, dit zou kunnen leiden tot ingewikkelde nationale stelsels, die inherent inconsequent zijn en in ruime mate afwijken van de inhoudelijke kwestie.

De rapporteur is ervan overtuigd dat het beginsel van wederzijdse erkenning van arresten en de noodzakelijke onderlinge aanpassing van wetgeving de samenwerking tussen bevoegde autoriteiten en de rechterlijke bescherming van individuele rechten zouden vergemakkelijken. Het toegenomen wederzijds vertrouwen tussen de rechterlijke stelsels van de lidstaten zal ook bijdragen aan de betere werking van de interne markt en de grondrechten van de EU.

Als onderdeel van de overgang naar een Europese rechtsruimte op basis van wederzijds vertrouwen lijken gemeenschappelijke normen voor burgerlijk procesrecht nu onontbeerlijk. In het actieplan tot tenuitvoerlegging van het programma van Stockholm kondigde de Commissie een groenboek aan over minimumnormen voor burgerlijk procesrecht voor 2013.

Gemeenschappelijke minimumnormen zijn geen vervanging van nationale procedurele stelsels in hun geheel, of zelfs gedeeltelijk, maar maken meer beschermende en doeltreffende nationale procedureregels mogelijk. Belangrijker nog is dat minimumnormen voor procedures op EU-niveau kunnen bijdragen aan de modernisering van nationale procedures, aan een gelijk speelveld voor ondernemers en aan een grotere economische groei door doeltreffende en efficiënte rechtstelsels, terwijl de toegang tot de rechter voor burgers in de EU wordt vergemakkelijkt.

De rapporteur is van mening dat de Unie sinds de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon beschikt over de instrumenten om het dagelijkse leven van de mensen en de alledaagse bedrijfspraktijken gemakkelijker te maken, door de behoeften van de burgers en de interne markt te verzoenen met de diversiteit van rechtstradities in de lidstaten. Er wordt dan ook gesteld dat de juiste manier van handelen bestaat in de opstelling van systematische minimumnormen voor burgerlijk procesrecht in de EU in de vorm van een grensoverschrijdende horizontale richtlijn. Dit zou leiden tot een groter wederzijds vertrouwen tussen rechterlijke machten in de EU en zorgen voor een gemeenschappelijk evenwicht van grondrechten voor burgerrechtelijke procedures in de gehele EU.

Daarnaast zou de invoering van gemeenschappelijke procedurenormen op EU-niveau wellicht bijdragen aan een algemeen groter bewustzijn van reeds bestaande procedureregels en mechanismen op EU-niveau. Ze zouden ook grensoverschrijdende handel aanmoedigen, zowel door consumenten als door ondernemers, door toegenomen vertrouwen in de procedurestelsels van andere staten als gevolg van gemeenschappelijke procedurebeginselen. Tot slot zou een dergelijke ontwikkeling ook leiden tot een toegenomen vertrouwen tussen de

rechterlijke machten van de staten en tot een groter algemeen gevoel van rechtvaardigheid, zekerheid en voorspelbaarheid binnen de hele EU.

Tijdens de raadplegingen en het onderzoek voor de opstelling van dit verslag kwam de rapporteur tot de conclusie dat, om de doelstellingen van het beleid van justitiële samenwerking in burgerlijke zaken volledig te realiseren met de nadruk op de bevordering van wederzijds vertrouwen tussen de rechterlijke machten en op daadwerkelijke toegang tot de rechter, een niveau van coördinatie, samenhang en systematisering vereist zou zijn dat verder gaat dan de grenzen, belangen en middelen van één staat. De rapporteur stelt dat de EU hervormingen in het EU-recht van burgerlijk procesrecht moet bevorderen en pleit daarom voor een horizontale aanpak die erop is gericht een reeks gemeenschappelijke minimumnormen op te stellen.

Dit verslag bevat een voorstel voor een richtlijn, dat moet worden beschouwd als een eerste stap in het proces van verdere harmonisatie en convergentie van de burgerrechtstelsels van de lidstaten en van de oprichting op de lange termijn van een Europees wetboek van burgerlijk procesrecht. In dit verband wordt actie op EU-niveau noodzakelijk geacht.

Voor een gedetailleerde achtergrond bij het wetgevingsvoorstel wordt de lezer verwezen naar de bijlage bij de bovenstaande resolutie.